

גיליון הורים פרשת וַאֲתַחֲנַן

שלום להורים היקרים, פרשת ואתחנן נפתחת בתפילות משה רבנו להיכנס לארץ ישראל והסירוב של הקב"ה להעתר לתפילותיו, משה רבנו מצווה את עם ישראל להתחזק בשמירת המצוות ולזכור את מעמד הר סיני, הוא מזהיר את עם ישראל מסכנת השחיקה בעבודת ה' לאורך השנים "ונושנתם בארץ" והדרך למנוע את זה. משה רבנו מקצה ערי מקלט בעבר הירדן המזרחי ולאחר מכן נלמד שתי פרשיות חשובות: עשרת הדיברות ופרשת "שמע ישראל". בסוף הפרשה משה רבנו מזהיר את עם ישראל מהשפעת הגדול שיסית אותם מן הדרך ואת החובה להשמיד את הגוים לאחר כיבוש הארץ ולמנוע את הקשר לגוים בארץ ישראל עפ"י מצוות "ולא תקינם".

לקראת השבת מצורפים שבעה סיפורים. מומלץ להכין את המסר בהתאם לנדרש עם ילדכם. שבוע טוב ושבת שלום

סיפור א' לשולחן שבת

לאחר חורבן בית המקדש בתשעה באב אנו נמצאים בשבת נחמו. והרי האדם יכול לפול למשבר איך הקב"ה עזב אותנו ונתן לגויים להחריב את בית מקדשנו. חובה עלינו לזכור ש"בכל צרתם לו צר". לקב"ה יש צער מגלויות עם ישראל ושמח לקראת המפגש עם עם ישראל השב לארץ. משל היה מלך אחד שהיה לו בן יחיד והבן סר מהדרך הטובה, וכמה שהיה אביו המלך מוכיחו לא הועילו דבריו, פעם אחת כעס עליו המלך כעס גדול והוציאו מביתו וגרשו למרחקים וזרקו במדבר שמש, והנה הבן ראה את עצמו שנמצא במדבר שומם ואין לו לא לחם ולא מים, לא בגד ולא בית. הרגיש הוא בצער הגדול והיה הולך ובוכה באותו מדבר ואינו יודע להיכן הוא הולך, והרעבון והצימאון הציקו לו מאד, לאחר שלשה ימים הגיע הבן לכפר אחד ודפק על דלת אחד הבתים, יצא משם זקן אחד ושאל אותו לחפצו אמר לו שהוא רעב ושירחם עליו ויתן לו מה לאכול, שאל אותו הזקן מה תתן לי בתמורה לאכילה ושתייה? השיב לו הבן אין לי מאומה אלא אם תתן לי לחם לאכול אעבוד אצלך בחנם, תיכף קיבלו הזקן והנער החל לעבוד אצלו, לאחר זמן קצר שכח הנער שהוא בן מלך. לאחר כמה שנים מת אותו כפרי זקן, והיה לו בן אחד שהיה בליעל ואכזר גדול, והוא היה לוחץ את בן המלך בעבודה קשה וביסורים נוראים, עד שבן המלך קץ בחייו וביקש את נפשו למות, באותו זמן בא למלך געועים על בנו, קרא המלך ליועציו ומשרתיו לקום ולחפש את בנו האובד, תיכף קם המלך עם פמלייתו והיו מהלכים ממקום למקום, ובכל מקום שנכנסו היו מכריזים שכל מי שיש לו דין ודברים עם חברו, או עבד עם אדונו, או שיש לו בקשה מהמלך, יגש אליהם ויפתרו לו את כל בעיותיו, וכך הלכו ממקום למקום, עד שהגיעו לאותו כפר שבן המלך נמצא שם, כששמע בן המלך את הכרוז, הלך גם הוא לפני המלך ופמלייתו, וכשבא לפני המלך הסתכל בו המלך והכירו, שאל אותו המלך מה בקשתו, סיפר לו שהוא עובד אצל כפרי אחד, ובזמן שאביו הזקן היה חי היה נותן לו לחם חוקו, ועתה אפילו לחם צר ומים לחץ אינו מקבל, ועל כן אדוני המלך אבקש ממך לדבר אתו שיתן לי לחם לאכול ולא יצער אותי, כששמע המלך את דברי בנו לא יכל להתאפק ובכה בדמעות שלישי ואמר לבנו, בני, בני האם שכחת בן מי אתה, והרי במקום שתבקש לחם לאכול תבקש לחזור לבית אביך וממילא יהיו לך את כל הטובות שבעולם. הנמשל אנשים בוכים על בעיות פרטיות ללחם ועל פרנסה וגו', ואומר להם הקב"ה: במקום לבכות על המחיה ועל הכלכלה, תבכו ותבקשו לחזור לאביכם שבשמים ותבכו על גלות השכינה, ואז אבנה לכם את בית המקדש, וממילא יהיו לכם כל הטובות שבעולם.

סיפור ב' לשולחן שבת

כתוב בפרשת שמע שבפרשת "ואתחנן" "ובכל מאדך" ומפרש רש"י "ובכל מאדך" בכל מדה ומדה שמודד לו בין במדה טובה בין במדת פורענות. הרה"ק רבי שמעון מניקלשבורג ז"ל שאל פעם את רבו המגיד הקדוש ממזריטש ז"ל, איך אפשר לקיים את דברי "חז"ל חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה?" השיב לו המגיד שילך לבית המדרש וימצא שם את תלמידו הרה"ק רבי זושא מהאניפולי זיע"א, והוא ילמד אותו כיצד מקיימים את דברי המשנה, שכן רבי זושא היה כל ימיו עני מדוכא ומצבו היה דחוק מאד. הלך ר' שמעלקא לר' זושא, וסיפר לו שהרבי שלחו אליו שיפרש לו את דברי המשנה. פתח ר' זושא ואמר: תמיהה גדולה בעיני על רבינו שציוה לשאול דווקא אותי על דבר זה, שאלה זו יש לשאול אדם שעבר עליו איזה דבר רע אפילו רגע אחד, ולי יש ב"ה כל טוב מיום הוולדי ועד היום, ומנין אוכל לדעת ענין של קבלת הרע בשמחה, במידה כזו שלא ירגיש כלל רעה

סיפור ג' לשולחן שבת

בפרשת השבוע התורה מזהירה את האדם שמרוב עושר ישכח את הקב"ה:

"הַשְּׂמֵר לָךְ פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ, לְבַלְתִּי שָׁמֵר מִצְוֹתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וְחֻקֹּתָיו ... פֶּן תֹּאכַל וְשִׂבְעָתָה, וּבְתִים טוֹבִים תִּבְנֶה וְיִשְׁכַּבְתָּ. וּבְקָרְךָ יִצְאָנֶךָ יִרְבְּנוּ וְכֶסֶף יִרְבֶּה לָּךְ ... וְרַם לְבָבְךָ, וְשִׁכַּחְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ הַמּוֹצִיאֶךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם ...".

בילקוט שמעוני למגילת רות (תר"א) מובא המדרש הממחיש שכשהאדם מתעשר הוא שוכח את הקב"ה ועד כמה צריך להיזהר כאשר אתה מגיע לעושר שלא לשכוח את הקב"ה שנתן לך אותו...

מעשה בחסיד אחד שקיבל על עצמו שלא יקבל שום מתנה מכל אדם, והיה לו בגד אחד וסדין אחד, וכל הלילה היה צועק ובוכה ומתחנן לבורא עולם שיעזור לו.

פעם אחת נגלה אליו אליהו הנביא זכור לטוב בדמות ערבי, ועמד מולו ואמר לו: " רצונך שאלווה לך שני מטבעות כסף, ובהם תהיה נושא ונותן בסחורה וממנה תחיה?". הסכים וקיבל ממנו, וקנה בהם חפצים והרוויח בהם, וכן ליום שני וליום שלישי, ולא יצאה השנה עד נהיה לעשיר גדול, ושכח זמן חסידותו ותפילותיו...

אמר הקב"ה לאלהיו: "חסיד אחד היה לי בעולמי והרחקת אותו ממני!"

הלך אליהו ומצא את החסיד עסוק בעסקיו, אמר לו: "אני הוא שנתתי לך שני מטבעות כסף, הגיעה העת שאני צריך אותם". חיפש החסיד אחריהם ונתנם לו. לאחר מכן ירד החסיד מנכסיו וכל ממונו ירד לטמיון, ישב ובכה כבתחילה. חזר אליו אליהו זכור לטוב ואמר לו: "מה אתה עושה?!"

אמר החסיד לאלהיו הנביא: "אוי לו לאותו האיש שנהפך עליו הגלגל וירד מנכסיו..."

שאל אותו אליהו: "נשבע אתה אם מחזירים אותם אליך, שתשמור זמן חסידותך ותפילתך?" קיבל החסיד על עצמו את דברי אליהו ונתן לו שני המטבעות ועשה בהם מסחר והעשיר שוב...

סיפור ד' לשולחן שבת

בפרשת שמע שנמצאת בפרשתנו ה נאמר קודם "ושננתם לבניך" ואח"כ "ודברת במ". ויש להבין: הסדר היה צריך להיות הפוך: קודם שהאבא ילמד בעצמו ואחר כך ישנן לבנו?!

ועוד, בהמשך, נאמר ציווי דומה, אבל הוא פותח בלשון רבים "ולמדתם" ומסיים בלשון יחיד "בשבתך בביתך". מדוע? משיב חכם "השרידי אש": הכתוב בא ללמדנו את יסוד היסודות בחינוך ילדינו: דוגמא אישית.

לעיתים תכופות חולפים אצל הילדים ההרהורים האם העונש שגזר עלי אבי אף הוא נזהר במעשה זה!?!... במילים אחרות: "האם במידה שמודד לי הוא גם מודד לעצמו?"

לפיכך לימדה תורה - "ושננתם לבניך" = איך היא הדרך לשנן להם? - "ודברת במ בשבתך בביתך" ... דהיינו, גם אם תכביר מילים לחנך, מה שייקלט אצל הילד הוא המראה כיצד אתה בשבתך בביתך...

ומובא משל:

מוכר כובעים התנמנם ביער וכשהתעורר גילה שכובעיו נעלמו חוץ מכובעו שלו. על העצים הקופים כשהכובעים לראשם.

האיש נופף באגרופיו, והקופים אחריו.

חשב המוכר מה לעשות.

התחיל לטפס על העצים והקופים טיפסו מעלה

התחיל לצעוק עליהם - והקופים צעקו חזרה

כל תנועה שלו - קוף אחרי בן אדם...

האם יש רעיון כיצד לגרום להם להחזיר לי את הכובע? הרי הם נמצאים על העץ - שאל את עצמו מוכר הכובעים.

פתאום הבריק במוחות רעיון - הרי הם כמו ילדים שמחקים את ההורים

מיד הוא השליך את כובעו ארצה וכל הקופים השליכו אותם לארץ בעקבותיו...

מיד לאחר מכן כל הכובעים היו בידיו.

מבאר המהרי"ל את הגמרא בסנהדרין צ"ד: אודות תקופת הזוהר שבימי חזקיהו מלך יהודה שכל תינוק ותינוקת היו בקיאים בדיני נגעים ואהלות (ההלכות החמורות והקשות ביותר) - אין הכוונה שהתינוקות למדו מפי רבם את ההלכות הללו ודקדוקיהן, אלא מכיוון שההורים היו תלמידי חכמים, הילדים למדו ממה שראו בבית...

סיפור ה' לשולחן שבת

משל למלך אחד שיצא עם בני לווייה ליער לצוד צייד, וכדי להקל על עצמו לכבש בגדים פשוטים, פתאום התחיל לרדת עליהם גשם שוטף, וכל שרי המלוכה נתפזרו לכל עבר למצוא להם מקום מחסה, והמלך נשאר לבדו בסכנה גדולה, מחמת ריבוי הגשם רץ המלך ביער וחיפש גם הוא מקלט, עד שמצא בית כפרי אחד ונכנס לתוכו, קיבלו הכפרי בסבר פנים יפות נתן לו בגדים להחליף, האכילו והשקהו מאכלים פשוטים משלו, הסיק את התנור והשכיב על ידו את המלך לחמם את גופו הקופא מקור, נרדם המלך ושנתו ערבה לו מאוד שלא טעם טעם שינה מתוקה כזו מימיו. והשרים חיפשו את המלך עד שמצאוהו ישן בבית הכפרי, ביקשוהו שיחזור עמם ולא רצה, אמר להם המלך בשעה שהייתי בסכנה ברחתם כולכם וכל אחד חשב רק על עצמו, רק הכפרי הזה הכניסני לביתו, האכילני והשקני וישנתי אצלו שינה מתוקה שכמותה לא טעמתי מימי, עתה איני נוסע אלא בעגלתו של הכפרי ובאלה הבגדים הפשוטים שהכפרי נתן לי.

סיפור ו' לשולחן שבת

מדוע דווקא לאחר ט' באב בפרשתנו קוראים את הקריאה של תשעה באב ומיד לאחריה עשרת הדיברות? קריאת עשרת הדיברות היא קבלה מחדש של התורה לאחר הורבן וזאת על מנת שלא נטעה שוב ובשנה הבאה נדרש להתאבל שוב על בניין בית המקדש... שהרי דור שלא נבנה בימיו כאילו נחרב בימיו. כל אחד מעם ישראל צריך לעצור ולבחון כל הזמן היכן הוא עומד ומכל נפילה לחשוב כיצד הוא קם. נביא סיפור יפה הממחיש זאת היטב: בלילה אחד בשדה התעופה. יוסי, שנותרו לו מספר שעות עד לטיסה, החליט לנצל את הזמן האבוד לפיכך הלך וקנה שקית עוגיות מאחת החנויות בשדה התעופה, מצא מקום להתיישב בבית הנתיבות ושקע בספר שהביא עימו מהבית. לפתע הבחין בזווית העין באיש היושב לידו. בחוצפה שאין כדוגמתה, לוקח האיש עוגייה או שתיים מהשקית שבינייהם. הוא בתחילה ניסה להתעלם ממנו ולא לעשות סיפור מהעניין. הוא המשיך לכרסם את העוגיות והסתכל בשעון. גנב העוגיות עז המצח המשיך לחסל את העוגיות שלו, והוא חש שעצבנותו הולכת וגוברת ככל שהדקות עוברות. הוא חשב, "אם לא הייתי כל כך נחמד, הייתי סותר לו על פרצופו!..." יוסי לא נתן שיכלו את ממונו ועוד מול עיניו... ועל כל עוגייה שהגנב לקח, לקח גם הוא אחת. כשנותרה רק עוגייה אחת, הוא תהה מה יעשה עכשיו הגנב החצוף. לתדהמתו של יוסי בחיך על פניו, לקח הגנב את העוגייה האחרונה ושבר אותה לשתיים. הוא הציע לו בשיא החוצפה חצי מהעוגייה בעודו אוכל את החצי האחר, יוסי לא יכול היה להתאפק וחטף אותה ממנו תוך שהוא מסנן לעצמו... ואוווו... לבחור הזה יש חוצפה!... הוא כל כך גס רוח, גזלן של ממש! אפילו תודה לא אמר! מעולם לא היה יוסי כל כך עצבני. יוסי נאנח בהקלה כשנקרא לטיסה שלו. הוא אסף את חפציו והלך לשער, כשהוא מסרב להעיף אפילו מבט בכיוונו של הגנב כפוי הטובה והחצוף. הוא עלה למטוס ושקע במושבו המרופד. אז חזר לספר, שכמעט סיים. כשהושיט יד לתיק, נחרד עד עמקי נשמתו. בתיק הייתה מונחת שקית העוגיות שלו, מונחת ממש מול עיניו. האיש הזר קנה שקית זהה לשלו מאותה חנות שבשדה התעופה!... "אם העוגיות שלי כאן, נאנח בייאוש, זה אומר שההן היו שלו! והאיש שהן שלו ניסה להתחלק איתי!" כמובן שכבר היה מאוחר מדי בשביל להתנצל – המטוס המריא. ואז הבין מידועינו בעצב, כי הוא זה שהיה גס הרוח, כפוי הטובה ולמעשה הוא בעצמו - הגנב... כמה פעמים בחיינו אנחנו משוכנעים שמהו נכון ואנחנו צודקים, ולא יודעים עד כמה אנו טועים... זהו אם כן הזמן לעצור ולהתבונן מה עלינו לשפר על מנת שלא נגיע לשנה הבאה ויתברר ששוב טעינו...

סיפור ז' לשולחן שבת

מובא בפרשה הפסוק " כי הוא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים ... ואמרו רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה" מעשה בשני שכנים ערבים שקרקעותיהם גבלו זה בזה. בין שתי השדות הפרידה שורת עצי פרי. באחד הימים נסע האחד מהם אל מחוץ ליער לרגל עסקיו. כשחזר גילה ששכנו עקר את עצי הפרי ששימשו כחייץ, וכבש שטח נרחב משדהו. השכן הכחיש כמובן כל קשר למעשה, וטען שכל השטח הזרוע - שלו הוא מקדמת דנא... פרץ ריב גדול, והם הביאו את תעצומותיהם בפני השופט. נבון השופט והעביר את השיפוט לערכאה גבוהה יותר, עד שהגיעו אל המלך. נבון המלך והחליט כי רק רבם של היהודים, הגאון רבי יצחק טייב זצ"ל, יוכל לפתור את הבעיה. קראו לרב, והרב שאל את השכן הנפגע האם יש בביתו... פרד. הביא הלה את הפרד, ויצאו עימו לשדה. אמר לו רבי יצחק להריץ את הפרד. והפרד, כידוע אינו נכנס לשדה שאינו מכיר. רץ הפרד עד לנקודה מסוימת, ועצר. הורה הרב וחפרו שם, ולבושתו של הערבי השני נמצאו שורשי העצים שהיוו את קו הגבול עד לעקירתם הזדונית... התרגש הערבי שגזילתו הושבה לו, והביא לרב מתנה מפוארת. אמר לו הרב: "לו הייתי מקבל מתנות, לא הייתי יכול לפסוק דיני אמת..."

מתכוננים לפרשה תשובות לשאלות :

תפילות משה רבנו להיכנס לארץ (ג, כג-כט)

1. הפרשה נפתחת בשבח של משה רבנו לקב"ה . חז"ל מלמדים אותנו שמשה רבנו התפלל 515 תפילות כמניין "ואתחנן" (ואתחנן בנימטריה 515=) . מה מבקש משה מהקב"ה? : " _____ וְאַרְצָה אֶת _____ הָאֲרֶזָה אֶת _____ הַיַּרְדֵּן " (ג,כה) אֶעֱבְרָה נָא וְאַרְצָה אֶת הָאֲרֶזָה הַטּוֹבָה אֲשֶׁר בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן
2. כתוב בפס' "ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר", למה נאמר לשון "ואתחנן" ולא נאמר "ואתפלל"? (רש"י ג,כג) אין חנון בכל מקום (א) אלא לשון מתנת חנם, אע"פ שיש להם לצדיקים לתלות במעשיהם הטובים, אין מבקשים מאת המקום אלא מתנת חנם, לפי שאמר לו וחנותי את אשר אחון (שמות לג, יט.), (ב) אמר לו בלשון ואתחנן. דבר אחר, (ג) זה אחד מעשרה לשונות שנקראת תפלה, (ד) כדאיאתא בספרי (כו.):
3. הפס' שלפנינו נקרא בתורה כך 'ה' אלקים אתה החילות' וכו', מה מבטאים שני שמות ה' 'ה' אלקים? (רש"י ג,כד) רחום (ח) בדין
4. מה הפירוש בדברי משה לה' "אתה החילות להראות את עבדך". מה משה למד מהקב"ה? (רש"י ג,כד) פתח להיות עומד (ט) ומתפלל אע"פ שנגזרה גזירה, אמר לו ממך למדתי, שאמרת לי ועתה הניחה לי (שמות לב, י.), וכי תופס הייתי בך, אלא לפתוח פתח שבי תלוי להתפלל עליהם (ספרי כז.), כמו כן הייתי סבור לעשות עכשיו:
5. מה הפירוש "להראות את עבדך... ואת ירך החזקה"? (רש"י ג,כד) ואת ירך. זו ימינך, שהיא פשוטה לכל (כ) באי עולם: החזקה. שאתה כובש ברחמים (ל) את מידת הדין החזקה:
6. למה משה מדגיש בדבריו "מי אל בשמים ובארץ אשר יעשה כמעשיך"? (רש"י ג,כד) אינך דומה למלך בשר ודם, (מ) שיש לו יועצין וסנקטורין, (נ) הממחין בידו כשרוצה לעשות חסד ולעבור על מדותיו, אתה אין מי ימחה בידך אם תמחול לי ותבטל גזירתך. ולפי פשוטו, אתה החלות להראות את עבדך, מלחמת סיחון ועוג, כדכתיב ראה החלתי תת לפניך (דברים ב, לא.), (ס) הראני מלחמת ל"א מלכים:
7. כתוב בפס' "ואראה את הארץ הטובה... ההר הטוב הזה והלבנון", מהו "ההר הטוב"? (רש"י ג,כה) זו (פ) ירושלים:
8. מה הפירוש "והלבנון"? (רש"י ג,כה) זה בית (צ) המקדש (יומא לט):
9. מה הפירוש "ויתעבר ה'"? (רש"י ג,כו) נתמלא (ק) חמה (ספרי כט.):
10. הקב"ה כועס על משה (וַיִּתְעַבֵּר) ומצווה עליו להפסיק להתפלל "דבר לך אל תוסף דבר אלי עוד בְּדַבְּרֵי הַזֶּה". אומרים חז"ל שאם היה מתפלל עוד תפילה אחת, היה נכנס. מה מצווה הקב"ה את משה לעשות? (ג,כו) לעלות לראש ההר ולראות את ארץ ישראל
11. מי ינחיל את הארץ במקום משה? (ג,כה) יהושע בן נון

מובא במדרש תנחומא על הפרשה : אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, משה, שתי שבועות נשבעתי, אחת שתמות, ואחת שלא לאבד את ישׂראל. לבשל את שתיקן אי אפֿשר, אם תרצה להיות ויאבדו ישׂראל, מושב. אמר לפניו, רבנו, בעלילה אתה בא עלי. אתה תופש התבל בשני ראשים. יאבד משה ואֿלף כְּמוֹהוּ, וְאֵל יאבד אֶחָד מִישׂראל

הציווי על שמירת מצוות ה' (ד, א-כ)

1. משה רבנו מבקש מעם ישראל לשמוע אל החוקים והמשפטים שהוא מלמד אותם "למען תקיחו ויבאתם וירשתם את הארץ". ומצווה לא להוסיף ולא לגרוע (להוריד) מהמצוות שקיבלו. שמירת מצוות התורה מבדילה אותנו מבין הגויים. מה אומרים הגוים בגלל קנאתם בעם ישראל? (ד,ו) וְכִּי עַם חָכֵם וְנָבוֹן הַגּוֹי הַגָּדוֹל הַזֶּה
2. הצירוף "מי גוי גדול" כתוב פעמים ברצף. בפעם הראשונה לציין את קירבתו של הקב"ה "בְּכָל קְרָאֵנוּ אֵלָיו". מה הופך אותו לגוי גדול עפ"י הכתוב בפעם השנייה? (ד,ח) חֲקִים וּמִשְׁפָּטִים צִדִּיקִים כָּל־הַתּוֹרָה הַזֹּאת
3. כתוב בפס' "כי מי גוי גדול אשר לו חקים ומשפטים צדיקים" מה הפירוש "חקים ומשפטים צדיקים" האם החוקים הם שומרי שבת מניחים תפילין שאז יקראו להם "חקים צדיקים"? (רש"י ד,ח) חקים ומשפטים צדיקים. הגונים (כ) ומקובלים
4. כתוב בפס' "רק השמר לך... פן תשכח את הדברים" וכו', מה יקרה אם לא נשמור את הדברים? (רש"י ד,ח) אז, כשלא תשכחו אותם ותעשום על אמתתם, תחשבו חכמים ונבונים, (ל) ואם תעוותו אותם מתוך שכחה, תחשבו שוטים
5. משה רבנו מצווה לשמור ולא לשכוח מאורע מיוחד ולהעבירו לדורות הבאים. איזה אירוע מזכיר משה רבנו לעם ישראל? (ד,יג) קבלת התורה במעמד הר סיני
6. משה רבנו מדגיש לעם ישראל : כי לא ראיתם כל תמונה ביום דבר ה' אליכם בְּחָרֵב בְּחַרְבַּת הָאֵשׁ כדי להרחיקם מהאפשרות לעבודת אלילים ופסלים. איזה סוגי פסלים מפרט משה רבנו (חמישה סוגים)? (ד,טז-יח) צורת אדם (זכר או נקבה), בהמה, ציפור כנף, רמש האדמה, דגים
7. משה רבנו מזהיר מפני עבודת אלילים של כוחות הטבע "הַשָּׁמַיִם וְאֶת הַיָּרֵחַ וְאֶת הַכּוֹכָבִים כֹּל צִבְאֵי הַשָּׁמַיִם" לאמר שהטבע מנהיג את העולם, ואין בורא לעולם. למי הקב"ה נתן את כל העבודה הזרה? (ד,יט) לכל הגוים
8. הקב"ה הוציא את עם ישראל "מִכּוּר הַבְּרֶזֶל מִמִּצְרַיִם לְהִיטֹת לוֹ לְעַם נִחְלָה כִּי־וְהָזֶה". מהו "כוור"? (רש"י ד,כ) הוא כלי שמזקקים בו את הזהב

הקב"ה ברא את עם ישראל מתערוכות הגוים במצרים ולאחר צאתם משם התחזקו כברזל לקיים את דברו, לשמור את תורתו ולהיות עם ה' שמלמד את דבר ה' בעולם

אזהרה מפני ישיבת הארץ לאורך השנים (ו, מהימ)

1. ביום תשעה באב אנו קוראים בתורה בפרשת "כי תוליד בנים ובנות" ונחננו ב"ארץ". משה רבנו מזהיר את עם ישראל שלאחר מספר דורות בארץ ישראל שיקבלו את הטוב והשפע הגדול, עלולים לשכוח את ה' ולהחזור לעבוד עבודה זרה כמו הגוים. נבואתו של משה רבנו התקיימה וביום תשעה באב חרב בית המקדש. מה העונש שעם ישראל קיבל? (ד,כו) גלות? והפיץ ה' אתכם בעמים כתוב בפס' "ונחננו בארץ והשחתם....", מה הגימטריה של המילה "ונחננו" ומה נרמז לגבי הגלות מארץ ישראל? (רש"י ד,כה) רמז להם שיגלו ממנה לסוף שמונה מאות וחמשים ושתיים שנה, כמנין ונחננו, והוא הקדים והגלם לסוף שמונה מאות וחמשים, והקדים שתי שנים לנחננו, כדי שלא יתקיים בהם כי אבד תאבדון
2. כתוב בפס' "ובקשתם משם את ה' אלקיך ומצאתם... כי אל רחום ה' אלקיך לא ירפך ולא ישיחיתך ולא ישכח את ברית אבותיך אשר נשבע להם", מה הפירוש "ה' אלקיך לא ירפך"? (רש"י ד,לא) לא ירפך. מלהחזיק בך בדין, ולשון לא ירפך לשון לא יפעיל הוא, לא יתן לך רפיון, (ה) לא יפריש אותך מאצלו
3. משה רבנו מבטיח לעם ישראל שהקב"ה יצילם אם יבקשו את ה' "בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ" בזכות שמירת המצוות והברית לאבותנו הקדושים. משה רבנו מעודד את עם ישראל לחקור מאז נברא העולם "הֲנִהְיָה כְּדָבָר הַגָּדוֹל הַזֶּה אוֹ הַנְּשָׁמַע כְּמֹאוֹ". על איזה דברים מתכוון משה רבנו באומרו הַנְּהִיָּה וְ- הַנְּשָׁמַע? (ד,לג-לד)
4. _____ עם _____ אֲלֵקִים מְדַבֵּר כְּאִשֶּׁר שָׁמַעְתָּ אֹתָהּ _____ " (עם שלם שומע את ה' ונשאר חי) (ד,לג) הַשְּׁמַע עִם קוֹל אֱלֹהִים מְדַבֵּר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ כְּאִשֶּׁר שָׁמַעְתָּ אֹתָהּ וַיְחִי הַנְּסָה אֱלֹהִים לְבוֹא בְּמִסְתַּח _____ בְּמִסְתַּח _____ וּבְמִוֶּדְעֵי גְדֻלִּים ... בְּמִצְרַיִם לְעִינֵיךָ" (האם היה פעם מקרה שאלוהים של עם אחר שנלחם בעצמו ושיחרר את עמו כפי שעשה הקב"ה?) (ד,לד) הַנְּסָה אֱלֹהִים לְבוֹא לְקַחַת לוֹ גֹּי מִקֶּרֶב גֹּי בְּמִסְתַּח בְּאֹתָהּ וּבְמִוֶּדְעֵי וּבְדִוְעֵי נְטוּיָהּ וּבְמִוֶּדְעֵי גְדֻלִּים ... בְּמִצְרַיִם לְעִינֵיךָ
5. עם ישראל זכה לראות בעיניו את גדולתו של הקב"ה ומאהבתו לאברהם יצחק ויעקב זכינו לברכה הגדולה של ירושת ארץ ישראל והשמירה על המצוות והחוקים מבטיחה את הקשר עם הקב"ה בארץ ישראל לנצח

ערי המקלט (ד, מא-מג)

1. למדנו בפרשת מסעי על ערי מקלט. סה"כ היו שש ערי מקלט וביאר רש"י שאף על פי שבארץ נענו תשעה שבטים וכאן אינן אלא שנים וחצי, השהו מנין ערי מקלט שלהם, משום דבגלעד נפישו רוצחים (היו הרבה רוצחים) כמו שכתוב בספר הושע "גלעד קרית פועלי און עקובה מדם". מה שמות ערי המקלט בכל שבט בעבר הירדן המזרחי? (ד,מג) ראובן בצר, גד - ראמות, מנשה - גולן

מעמד הר סיני ועשרת הדיברות (ו, מד - ה' ל)

- משה רבנו מזכיר לעם ישראל את מעמד הר סיני שבו הקב"ה מתגלה לכל עם ישראל "פְּנִיִם בְּפָנִים דָּבָר ה' עִמָּכֶם בְּהָרִי", דבר שלא קרה ולא יקרה לשום עם, והתגלות זו עוברת בעם ישראל בעדות מדור לדור
1. מדוע משה רבנו עמד להגיד את דבר ה' לאחר הדיבר הראשון בעשרת הדיברות "אֲנִי ה' אֱלֹקֶיךָ .." (ה,ה) כי יראתם מפני האש ולא עליהם בְּהָרִי
 2. מיתחו קווים בין הפסוקים להשלים את עשרת הדיברות (ה,ו-יח)
 - אֲנִי ה' אֱלֹקֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים
 - לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פְּנֵי
 - לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם ה' אֱלֹקֶיךָ לְשׁוֹאֵן
 - שְׁמוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ כְּאִשֶּׁר צִוָּךְ ה' אֱלֹקֶיךָ
 - כְּבֹד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ כְּאִשֶּׁר צִוָּךְ ה' אֱלֹקֶיךָ נִתֵּן לְךָ
 - לֹא תִרְצַח
 - וְלֹא תִנְאַף
 - וְלֹא תִגְנֹב
 - וְלֹא תַעֲנֶה בְרֵעֶךָ עַד שְׂוֹא
 - וְלֹא תִחַמֵּד אִשְׁתֵּי רֵעֶךָ
 3. למה נאמר כאן "שמור את יום השבת" ובדיברות הראשונות בפרשת יתרו נאמר "זכור" (רש"י ה,יב) ובראשונות הוא אומר זכור, שניהם בדבור אחד ובתיבה אחת (ד) נאמרו, ובשמיעה אחת נשמעו (מכילתא בחדש פ"ז):
 4. מי כתב את עשרת הדיברות ועל מה הם נכתבו? (ה,יט) הקב"ה על שני לוחות אבן
 5. ראשי השבטים והזקנים פונים אל משה רבנו ביראת גדולה לאחר התגלות ה' בהר סיני והחשש מהמעמד הנשגב של שמיעת קול ה' לבשר ודם. מה הם מבקשים ממשנה? (ה,כ"ד) לשמוע את דבר ה' ולהעבירו לעם ישראל

הקב"ה שומע את דברי עם ישראל ומברכם : "מי יתן והיה לבכם זה לזהם ליראה אתי ולשמור את כל מצותי כל הימים"

המלמד

גיליון להורים

מתכוננים לפרשה

פרשת וַאֲתַנּוּן (נחמיו)

פרשת "שמע ישראל..." (ו, א-ט)

לאחר שמושה רבנו מזכיר לעם ישראל את מעמד הר סיני, ואלו זוכים ללמוד את הפרשה שאומרים פעמים ביום: "שמע ישראל"

1. כתוב בפס' "שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד", נראה שיש מילים מיותרות בפס' ויכל לומר "שמע ישראל ה' אלוקינו אחד", אם כן מה רצה הפס' ללמדנו? (רש"י ו, ד) ה' שהוא אלהינו (ל) עתה, ולא אלהי האומות עובדי אלילים, הוא עתיד להיות ה' אחד,
2. כתוב בפס' "ואהבת את ה' אלקיך", למה נאמר "ואהבת" (רש"י ו, ה) עשה דבריו מאהבה, אינו דומה עושה מאהבה (מ) לעושה מיראה, העושה אצל רבו מיראה, כשהוא מטריח עליו, מניחו והולך לו (ספרי לב.):
3. למה נאמר "בכל לבבך" ולא נאמר "בכל לבך"? (רש"י ו, ה) בשני יצריך (ג) דבר אחר בכל לבבך, שלא יהיה (ס) לבך חלוק על המקום (ספרי שם):
4. מה הפירוש "ובכל נפשך"? (רש"י ו, ה) אפילו הוא נוטל את נפשך
5. מה הפירוש "ובכל מאדך", ומדוע נכתב שהרי אמר כבר "בכל נפשך" שאפילו צריך למסור את נפשו מוסר כל שכן דברים אחרים? (רש"י ו, ה) בכל ממונד, יש לך אדם שממונו (ע) חביב עליו מגופו, לכך נאמר ובכל מאדך (בכרות סא.): דבר אחר ובכל מאדך, (פ) בכל מדה ומדה שמודד לך, בין במדה טובה בין במדת פורענות, וכן בדוד הוא אומר, כוס ישועות אשא וגו' (תהלים קטז, יג). צרה ויגון אמצא וגו' (שם ג.):
6. מה הפירוש "ושננתם"? (רש"י ו, ז) לשון חרוד הוא, (ש) שיהיו מחודדים בפיך, שאם ישאלך אדם דבר, לא תהא צריך לגמגם בו, אלא אמור לו מיד (ספרי לד.):
7. כתוב בפס' "וקשרתם לאות על ידך" במה מדובר? (רש"י ו, ח) אלו תפילין שבזרוע
8. למה נכתב "מזוזות ביתך" בכתבי חסר? (רש"י ו, ט) מזוזת כתיב, שאין צריך (ו) אלא אחת: (מזוזות-שתי הקורות בצידי הדלת. המשקוף הוא החלק העליון שמשקיף על הדלת)

ירושת הארץ והסכנה מהישארות הגוים (ו, י - ז, יא)

משה רבנו מבטיח שוב לעם ישראל את ירושת הארץ והברכה הגדולה שבארץ ישראל "ערים גדלות וטבת אָשֶׁר לֹא בָנִיתָ", "ובתים מלאים כָּל טוב ... וברת תצובים ... כְּרָמִים וְיִזְבֵּינִים", ומוזהיר את עם ישראל שהשפע והברכה יכולים לגרום להם לשכוח את ה' ולחשוב שהברכה מגיעה בזכות המאמצים שלהם, כפי שנראה בפרשת עקב "...כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה"

1. רישמו שלושה דברים מתוך דבריו של משה רבנו שיעזרו לעם ישראל לשמור את הברית עם הקב"ה (ויביח) ואתו תעבד ובשמו תשבע, לא תלכו אחרי אלהים אחרים, לא תנסו את... כְּאֲשֶׁר נִסִּיתֶם בְּמִסְדָּה, שְׁמֹר תִּשְׁמְרוּן אֶת מִצְוֹת ה'... וְעֲדִיתֶיךָ וְחֻקֵּיךָ "
2. כתוב בפס' "את ה' אלקיך תירא ואותו תעבד ובשמו תשבע", מתי מותר להשבע בשמו של ה'? (רש"י ו, יג) אם יש בך כל המדות הללו, (ח) שאתה ירא את שמו ועובד אותו, אז בשמו תשבע, שמתוך שאתה ירא את שמו תהא זהיר בשבועתך, ואם לאו לא תשבע
3. הערבון הגדול לשמור את הברית עם הקב"ה היא מצוות "והגדת לבנך". כל יהודי צריך ללמד את ילדיו על הקשר עם הקב"ה. מה התשובה לשאלת הבן "מה העדות והמשפטים"? מיתחו קווים בין חלקי הפסוקים (ו, יב-יג)

- עבדים היינו לפרעה במצרים ויציאנו ה' ממצרים ביד חזקה ויתן ה' אותות ומפתים גדלים ודעים במצרים בפרעה ובכל ביתו לעינינו ואותנו הוציא משם למען הביא אתנו לית לנו את הארץ אשר נשבע לאבותינו ויצאנו ה' לעשות את כל החקים האלה ליראה את ה' אלקינו
4. לקראת הכניסה לארץ, משה רבנו מבטיח שהקב"ה יתן את עמי כנען ביד ישראל ועם ישראל צריך להשמדם. איזה איסורים כתובים בפסוקים? (ז, יג)

לא תכרת להם ברית

ולא תתנם מובא בגמרא ההסבר:

- ✓ "לא תתן להם חנייה בקרקע (איסור מכירה או השכרה של קרקע בארץ ישראל לגוים)
- ✓ "לא תתן להם חן" - אסור לו לאדם לומר כמה נאה גוי זה.
- ✓ "לא תיתן להם מתנת חנם" איסור נתינת מתנות לגוים. (מסכת ע"ז כ.).

ולא תתחתן בהם (ז, יג)

5. מה צריך עם ישראל לעשות בכניסתו לארץ לאחר כיבושה? (ז, יג) מְזַבְּחֵיהֶם תַּחֲצֹו וּמִצְבֹּתֵם תִּשְׁבְּרוּ וְאִשִּׁירֵיהֶם תַּגְדְּעוּן וּפְסִילֵיהֶם תִּשְׂרְפוּן בְּאֵשׁ
6. כתוב בפס' "ואשיריהם תגדעון", מהם "אשיריהם"? (רש"י ז, יג) אילנות שעובדין אותן
7. מה הפירוש "לאהביו" ומה הפירוש "ולשומרי מצותיו"? (רש"י ז, ט) לאוהביו. אלו העושים מאהבה: ולשומרי מצותיו. אלו העושים מיראה
8. כתוב בפסוק "ומשלם לשנאיו אל פניו להאבידו". מדוע הקב"ה משלם לרשעים שכר בחייהם? (רש"י ז, י) בחייו משלם לו גמולו הטוב, (מ) כדי להאבידו מן העולם הבא
9. כתוב בפס' "ושמרת את המצוה ... אשר אנכי מצוך היום לעשותם" למה צריך את המילה "היום"? למה לא מחר? (רש"י ז, יא) ולמחר לעולם הבא ליטול שכרם

הפרשה מסתיימת בתיאור אהבת ה' לעם ישראל ושמירת הברית בין הקב"ה לעם ישראל בזכות האבות: "כי עם קדוש אתה לה' אלקיך בך בחר ה' אלקיך להיות לו לעם סגולה מכל העמים"